

บทความวิชาการ

การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสาน
ในยุคความปกติใหม่

Nursing Teaching and Learning Management with Blended Learning in New Normal Era

อารี ชิวเกษมสุข ปร.ด. (Aree Cheevakasemsook, Ph.D.)¹

Received: Sep 7, 2020

Revised: Oct 25, 2020

Accepted: Nov 17, 2020

บทคัดย่อ

บทนำ: ในยุคความปกติใหม่ทุกคนต่างมีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากอดีตเป็นรูปแบบใหม่โดยต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม เนื่องมาจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนไม่สามารถทำนายได้ว่าจะสิ้นสุดเมื่อไร การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้การเรียนการสอนทางการพยาบาลทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการสอนแบบเผชิญหน้าเป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งมีวิธีการเรียนรู้ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ ซึ่งเอื้ออำนวยให้การจัดการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เป็นไปตามที่ต้องการได้โดยใช้ห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เตรียมและช่วยให้ผู้เรียนตื่นตัวมากขึ้น เสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีวิธีการสอนหลากหลายอย่างสร้างสรรค์ และใช้กระตือรือร้น

วัตถุประสงค์: บทความนี้มีวัตถุประสงค์กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานในยุคความปกติใหม่

ประเด็นสำคัญ: บทความกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของยุคความปกติใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล รวมทั้งแนวคิด ประโยชน์ การประยุกต์ใช้ และกรณีศึกษาของการใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล

สรุป: ดังนั้น การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทางการพยาบาลในยุคความปกติใหม่ซึ่งมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าเพียงอย่างเดียวได้

ข้อเสนอแนะ: อย่างไรก็ตาม แม้การเรียนรู้วิธีนี้จะมียุทธศาสตร์หลายประการ แต่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การสื่อสารแบบออนไลน์ และความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ปลอดภัยจากการระบาดของเชื้อโควิด-19

คำสำคัญ: การจัดการ, การเรียนการสอน, การพยาบาล, การเรียนรู้แบบผสมผสาน, ยุคความปกติใหม่

¹Corresponding author, รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช E-mail: areecheeva@gmail.com
School of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

Abstract

Introduction: In the new normal era, everyone lives his life in different ways from the past because of the necessity for social distancing due to the COVID-19 pandemic. This pandemic continues to last, and it is unpredictable when it will end. This change affects nursing teaching and learning at both undergraduate and graduate levels as well as professional nurses' competence development. The change also results in the necessity to transform face-to-face learning into blended learning, which comprises both face-to-face and online learning. Blended learning can help facilitate achievement of expected learning outcomes through effective classroom teaching, better prepare learners and improve learners' enthusiasm, enhance 21th century skills, promote a variety of creative teaching strategies, and use less paper.

Objectives: This article aims to illustrate nursing teaching and learning via blended learning in this age.

Key issues: This teaching and learning style starts with describing how changes in the new normal era affected nursing teaching and learning, through to defining the blended learning concept, analyzing its advantages and applications, and depicting a case study of nursing teaching and learning management with this strategy.

Conclusions: Blended learning has become a suitable teaching and learning method in the present time when there are limitations on the usual solely face-to-face teaching and learning approach.

Implications However, even though this learning style provides several benefits, both teachers and learners should improve their capabilities in information and communication technology; online communication; and flexible teaching and learning management for safety purposes during the COVID-19 pandemic.

Keywords: management, teaching and learning, nursing, blended learning, new normal era

บทนำ

ในยุคความปกติใหม่ที่มีการระบาดของเชื้อโควิด-19 เป็นวงกว้างไปหลายประเทศ ทำให้สังคมโลกได้รับผลกระทบทั้งด้านพฤติกรรมและกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ โดยประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบต้องออกมาตรการตามที่องค์การอนามัยโลกเสนอแนะให้ประชาชนปฏิบัติตัว เพื่อลดโอกาสการติดเชื้อโควิด-19 โดยล้างมือบ่อย ๆ ใส่หน้ากากอนามัยทุกครั้งที่ออกจากบ้านหรือพบปะผู้อื่น หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้า จมูก และปาก ให้ลดการเข้าสังคมหรือออกจากบ้านโดยไม่จำเป็น ยึดปฏิบัติต่อกันโดยการเว้นระยะห่างทางสังคม ไม่จับมือหรือกอดทักทายกัน ไม่ใช้สิ่งของร่วมกัน รวมทั้งให้คอยสังเกตอาการของตนเอง¹ นอกจากผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางสังคม เช่น การดำเนินงานของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การดำเนินธุรกิจการคมนาคม การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล การเรียนการสอน การบริการสุขภาพ เป็นต้น เช่นเดียวกับการเรียนการสอนทางการแพทย์ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนานักศึกษาและบุคลากรทางการแพทย์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีศักยภาพในการให้บริการสุขภาพได้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีการเปลี่ยนแปลงในยุคความปกติใหม่ได้

แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (blended learning) เป็นแนวคิดที่มีการบูรณาการการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ไว้ด้วยกัน ทำให้แนวคิดการเรียนรู้นี้กลายเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในยุคความปกติใหม่ที่จะเอื้ออำนวยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับทุกวิชาชีพดำเนินไปได้ เนื่องจากการเรียนรู้รูปแบบนี้มีองค์ประกอบทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ (online) จึงทำให้สามารถสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการเรียนรู้ วิธีการสอนและการเรียน สื่อการเรียนรู้ ช่องทางการเรียนรู้ การสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเป็นไปในลักษณะที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความก้าวหน้าอย่างมากของเทคโนโลยีดิจิทัล² รวมทั้งสอดคล้องกับการหลีกเลี่ยงการเรียนการสอนทางการแพทย์แบบเผชิญหน้าจากการระบาดของเชื้อโควิด-19 บทความนี้ผู้เขียนจะได้นำกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในยุคความปกติใหม่ ผลกระทบของยุคความปกติใหม่ต่อการ

จัดการการเรียนการสอนทางการแพทย์ แนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสานในยุคความปกติใหม่ ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสาน การประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานในการจัดการศึกษาทางการแพทย์ และกรณีศึกษาของการจัดการเรียนการสอนทางการแพทย์โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานตามลำดับต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงในยุคความปกติใหม่

ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคศตวรรษที่ 21 เดือนธันวาคม 2562 ก็เกิดโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นในสาธารณรัฐประชาชนจีน ในเวลาต่อมาเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ก็มีการระบาดของเชื้อโควิด-19 ไปหลายประเทศอย่างกว้างขวางทั่วโลก³ จนทำให้โลกเข้าสู่ยุคความปกติใหม่ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์แปรเปลี่ยนไปจากอดีต พฤติกรรมของคนในสังคมซึ่งคุ้นเคยเป็นปกติในอดีตเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย องค์การอนามัยโลกจึงกำหนดให้ประชากรทั่วโลกให้เว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) และมีมาตรการการควบคุมและป้องกันการระบาดของเชื้อโควิด-19⁴ วิกฤติของโควิด-19 ก่อให้เกิดโลกที่มีจิตสำนึกใหม่ (New consciousness world) สรุปลงเป็น 7N⁵ ดังนี้

1. จิตสำนึกใหม่ (New consciousness) โดยจิตสำนึกของมนุษย์หลุดออกจากภาวะเดิมที่คับแคบไปสู่จิตสำนึกที่กว้างใหญ่มากขึ้นจากการได้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างในโลกถูกกระทบกระเทือนจากไวรัสตัวเล็ก ๆ เพราะมองเห็นว่าสรรพสิ่งในโลกนี้ต่างเชื่อมโยงถึงกันหมด

2. การรับรู้ใหม่ (New perception) โดยมีการรับรู้ว่า สรรพสิ่งในโลกและมนุษย์ทุกคนต่างอยู่กันแบบสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวแบบองค์รวมเหมือนเป็นร่างกายเดียวกัน การรับรู้ที่แตกต่างจากเดิมที่มีการรับรู้แบบแยกส่วน และเป็นต้นเหตุที่ทำให้โลกเสียสมดุล เกิดความเสียหายและความรุนแรงในโลกยุคเก่า

3. วิธีคิดใหม่ (New thinking) วิธีคิดเก่าเป็นความคิดแบบแยกส่วนซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายหรือส่งผลกระทบต่อส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การแยกส่วน

ทำให้ขาดบูรณาภาพและเสียสมดุลภาพอย่างไม่รู้ตัว แต่ในยุคนี้เกิดวิธีคิดใหม่คือ คิดแบบบูรณาการ (Integration) ทำให้เกิดการคิดแบบบูรณาภาพและดุลยภาพ

4. การทำใหม่ (New action) การทำแบบเดิมในอดีตคือ การทำแบบแยกส่วน การทำใหม่คือ การพัฒนาอย่างบูรณาการ (Integrated development) โดยมีการดำเนินการที่แบบการเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกัน

5. ความมุ่งหมายใหม่ (New purpose) เป้าหมายเดิม คือ แข่งขัน สร้างความมั่งคั่ง และเอาชนะนำไปสู่การแตกสลายทางสังคมและการเสียสมดุลของโลก แต่ความมุ่งหมายใหม่คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสมมูล (Living Together) ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

6. ระบบการอยู่ร่วมกันใหม่ (New system of living) ระบบสังคมและเศรษฐกิจแบบเก่าเกิดจากการคิดแบบแยกส่วน มีการแข่งขันเสรีเพื่อสร้างความมั่งคั่ง ทำให้สังคมแตกกระจาย และเหลื่อมล้ำ แต่สังคมยุคใหม่หลังโควิด-19 ที่ใช้หลักคิดองค์รวม บูรณาการ และความมุ่งหมายใหม่ว่าเป็นสังคมของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสมมูล ชุมชนตั้งแต่ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ จนถึงชุมชนโลก (World community)

7. ยุคใหม่ของมนุษยชาติ (New era of mankind) จากวิกฤติการระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้ส่งสัญญาณการสิ้นสุดของยุคเก่าที่ผิดธรรมชาติ และเริ่มต้นยุคใหม่ที่มนุษย์ต้องหันกลับมาใช้ศักยภาพสูงสุดของความเป็นมนุษย์ของตนเองด้วยจิตสำนึกใหม่และรับรู้ใหม่ด้วยวิธีคิดใหม่ ความมุ่งหมายใหม่ และการอยู่ร่วมกันใหม่อย่างสันติสมมูล ทุกมิติท่ามกลางความหลากหลาย มีความปกติสุขและความยั่งยืนในที่สุด

จะเห็นว่า การเข้าสู่ยุคความปกติใหม่จากการระบาดของเชื้อโควิด-19 ซึ่งมีสิ่งใหม่ 7 ประการที่กล่าวมาส่งผลกระทบต่อทุกกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญสำหรับการพัฒนาทั้งนักศึกษาและพยาบาลวิชาชีพให้มีสมรรถนะทางการพยาบาลให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยการรับรู้และวิธีคิดใหม่และทำใหม่โดยคำนึงถึงผลกระทบจากเชื้อโควิด-19 มีความมุ่งหมายใหม่ที่จะอยู่ร่วมกันทุกด้านอย่าง

สันติโดยระวังการแพร่กระจายเชื้อนี้ระหว่างกันด้วยการเว้นระยะห่างทางสังคมและมีพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (Personal Protection Equipment: PPE) เพื่อป้องกันตนเองติดเชื้อเมื่อต้องพบปะผู้อื่นหรือไปในสถานที่เสี่ยงต่างๆ

ผลกระทบของยุคความปกติใหม่ต่อการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล

ในยุคความปกติใหม่นี้ส่งผลให้ทุกสิ่งทุกอย่างปรับเปลี่ยนแบบก้าวกระโดดและผิดแผกแตกต่างจากอดีตแบบทวีคูณส่งผลกระทบกระเทือนทุกส่วนของสังคมโลก เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การดำเนินชีวิต วิธีการทำงาน กิจกรรมธุรกิจต่าง ๆ^{6,7} เป็นต้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนของวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งวิชาชีพพยาบาลก็ต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย⁸⁻¹⁵ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานให้บริการดูแลผู้ป่วยในสถานบริการสุขภาพ ทำให้การจัดการเรียนการสอนปรับเปลี่ยนไปดังนี้

1. การเรียนการสอนต้องใช้เทคโนโลยีมากขึ้น จากการระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ทุกคนมีการรับรู้และมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปตามยุคความปกติใหม่โดยมีการเว้นระยะห่างทางสังคม และลดการออกนอกบ้านพบปะผู้คนเหมือนในอดีต ในขณะที่เทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งมีความเจริญก้าวหน้ามาก่อนการระบาดของโรคและทำให้เกิดการทำงานเชื่อมโยงกับสังคมและประเทศทั่วโลกได้อย่างกว้างขวาง ทำให้มนุษย์ที่ยังมีทางออกสำหรับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาชีพรวมทั้งวิชาชีพพยาบาล จึงหันมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสและพบปะกันโดยตรงจากการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า (Face to face teaching and learning) เช่น การเรียนแบบอีเลิร์นนิง (E-learning) ผ่านคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน เป็นต้น สำหรับการเรียนการสอนทางการพยาบาลก็สามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การบรรยายภาคทฤษฎีผ่าน Microsoft team (MST) หรือ ZOOM ซึ่งเป็นเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารร่วมกับการฝึกปฏิบัติบนคลินิก (Clinical practice) และหรือการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองด้วยบทเรียนออนไลน์แบบ

เปิด (Massive open online course: MOOC) เป็นต้น

2. การจัดการการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ มีข้อจำกัดมากขึ้น โดยการเรียนการสอนมีการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนไปพร้อมกันทั้งพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย เพื่อให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสร้างสรรค์และนวัตกรรม การทำงานเป็นทีมภาวะผู้นำ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้สภาการพยาบาลกำหนดมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 5 ด้านและเพิ่มด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ 1 ด้าน ทำให้มาตรฐานผลการเรียนรู้ทางการพยาบาลมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณธรรม จริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ แต่เมื่อมีการระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ทุกคนจำเป็นต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคมและต้องป้องกันตนเองและผู้อื่นติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพให้มีทักษะดังกล่าวด้วยการเรียนการสอนแบบบูรณาการดังกล่าว

3. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning: BD) จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในยุคความปกติใหม่ สืบเนื่องจากวิกฤตโควิด-19 ทำให้มนุษย์ถูกผลักดันให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีศักยภาพหลายประการที่เอื้ออำนวยการดำเนินงานและการติดต่อสื่อสารของหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น เทคโนโลยีดิจิทัลจึงถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลแบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับการเรียนแบบออนไลน์ โดยสัดส่วนระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับการเรียนแบบออนไลน์จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับการระบาดของเชื้อโควิด-19 หากมีการระบาดรุนแรงและเป็นวงกว้าง ประเทศนั้น ๆ ก็จะออกกฎหมายหรือนโยบายให้ประชาชนอยู่ที่บ้าน ลดการรวมกลุ่มหรือการเข้าสังคม ก็จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลก็ต้องดัดแปลงการเรียนแบบเผชิญหน้าในสถานศึกษาและในสถาน

บริการสุขภาพตามไปด้วย ทำให้การเรียนรู้แบบเผชิญหน้าก็จะมีน้อย และใช้การเรียนแบบออนไลน์ทดแทนอย่างเต็มที่ แต่ในทางกลับกัน ถ้าประเทศใดสามารถควบคุมการระบาดของเชื้อโควิด-19 แล้ว ก็จะสามารถจัดการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าได้มากขึ้นตามความเหมาะสมและปรับเปลี่ยนตามความรุนแรงของการระบาดโรคในแต่ละช่วงเวลา

4. การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน เมื่อผู้เรียนทุกคนต่างเผชิญกับวิกฤตโควิด-19 และต้องใช้การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานทดแทนการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า ส่งผลให้ทั้งกระบวนการเรียนรู้และบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย โดยผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากเดิมเป็นผู้สอนที่มีการวางแผนการสอน ดำเนินการสอนแบบเผชิญหน้า และประเมินผลการสอนแบบอดีตมาเป็นการสอนแบบเผชิญหน้า ควบคู่กับการเอื้ออำนวยการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมากขึ้น เช่น ออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการระบาดเชื้อโควิด-19 และต้องยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ในการเรียนรู้ ทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติทั้งการสาธิตย้อนกลับ (Return demonstration) และการฝึกปฏิบัติบนคลินิกหรือในชุมชนของนักศึกษาพยาบาลมากขึ้น ส่วนการพัฒนาสมรรถนะในงานของพยาบาลวิชาชีพก็ต้องใช้การเรียนแบบออนไลน์ และการสอนแบบเผชิญหน้าเฉพาะการฝึกปฏิบัติที่สำคัญทั้งในและนอกสถานที่ปฏิบัติงานตามความจำเป็น จะเห็นว่า ผู้สอนต้องรู้จักสอนทั้งแบบเผชิญหน้าเหมือนในอดีตและการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยออกแบบการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเหมาะสม ในขณะที่ผู้เรียนต้องเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้เรียนที่พึ่งผู้สอนกลายเป็นต้องเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลประกอบการเรียนผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น สมาร์ทโฟน (Smart phone) แท็บเล็ต (Tablet) คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โน้ตบุ๊ก (Notebook) เป็นต้น¹³

จะเห็นได้ว่า จากการระบาดของเชื้อโควิด-19 จนโลกเข้าสู่ยุคความปกติใหม่ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น มีการเรียนการสอนที่เน้นบูรณาการการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

พร้อมกันด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งแบบเผชิญหน้ากับแบบออนไลน์ และปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนกับผู้เรียนให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในยุคความปกติใหม่

แนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสานกับยุคความปกติใหม่

การเรียนรู้แบบผสมผสานมีแนวคิดสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

มีผู้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายในแต่ละสาขาวิชาชีพ แต่ส่วนใหญ่จะให้ความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสานว่า การบูรณาการระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับการเรียนรู้แบบออนไลน์¹⁵⁻¹⁸ โดยการเรียนรู้แบบออนไลน์ เช่น การเรียนบทเรียนออนไลน์แบบเปิดผ่านคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ตโฟน การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสาร (อาทิ Microsoft team, Zoom, Line เป็นต้น) การเรียนรู้แบบออนไลน์เป็นกลุ่ม เป็นต้น

2. ลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสาน¹⁵ มีดังนี้

2.1 ด้านการสอน มีลักษณะการสอน ดังนี้

2.1.1 การสอนมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การสอนแบบเผชิญหน้าและการสอนแบบออนไลน์ โดยมีการสอนแบบบรรยายสดในห้องเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับอิทธิพลจากบุคลิกภาพ พฤติกรรม และค่านิยมของผู้สอนด้วย และสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกันได้ทันที วิธีการเรียนรู้แบบนี้ทำให้เกิดแรงจูงใจสูงทั้งผู้สอนและผู้เรียน ส่วนการสอนแบบออนไลน์มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เช่น การเรียนแบบอีเลิร์นนิง (E-learning) ด้วยโมดูล (Modular object-oriented dynamic learning environment: Moodle) ซึ่งเป็นโปรแกรมประมวลผลในเครื่องบริการ (Server-side script) ทำหน้าที่ให้บริการระบบอีเลิร์นนิง 2 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบซีเอ็มเอส (Course Management System: CMS) หรือระบบจัดการเนื้อหา โดยบริการให้ผู้สอนจัดการเนื้อหาเตรียมเอกสาร สื่อมัลติมีเดีย และแบบฝึกหัดตามแผนการจัดการเรียนรู้ และ 2) ระบบแอลเอ็มเอส (Learning Management System: LMS) หรือระบบจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าเรียนรู้ตามช่วงเวลาและเงื่อนไขที่กำหนด และ

ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

2.1.2 ผู้สอนต้องสามารถสอนได้ทั้งการสอนแบบเผชิญหน้าและการสอนแบบออนไลน์ ทำให้ผู้สอนมีความเป็นพลวัตร และสอนได้ทั้งแบบเดิมกับแบบใหม่ที่ทันสมัยตามยุคความปกติใหม่

2.1.3 ผู้สอนมีหลายบทบาทเป็นทั้งผู้สอน ผู้สร้างแรงจูงใจ (Motivator) แหล่งเรียนรู้ด้านบุคคลหรือทรัพยากรบุคคล (Resource person) ผู้จัดการ (Organizer) และผู้พัฒนา (Developer) บทบาทเหล่านี้แตกต่างจากในอดีตที่ผู้สอนส่วนใหญ่มีบทบาทเน้นการสอนมากกว่า

2.2 ด้านการเรียนรู้ มีลักษณะการเรียนรู้ ดังนี้

2.2.1 ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาสาระของรายวิชา โดยผู้เรียนมีโอกาสอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาของรายวิชาจากทั้งเอกสารที่แจกในห้องเรียน และการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การศึกษาจากสื่อต่างๆ แบบออนไลน์ เช่น คลิปวิดีโอสั้นๆ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-book เป็นต้น และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านบล็อก (Blog) ซึ่งเป็นเว็บไซต์สำหรับบันทึกส่วนตัวหรือไดอารี่

2.2.2 ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาที่เป็นห้องเรียนและสถานการณ์เสมือน (Virtual space) อาจเป็นการเรียนแบบออนไลน์กับผู้เรียนจากหลายภูมิภาค จากต่างประเทศ หรือต่างวัฒนธรรมได้

2.2.3 ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ พัฒนาสติปัญญา ทักษะชีวิตที่หลากหลายและบุคลิกภาพ โดยมีการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ จาก การเรียนการสอนผ่านสื่อและวิธีการสอนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และการสื่อสารกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันผ่านการเรียนแบบออนไลน์ ด้านสติปัญญาและทักษะชีวิต ผู้เรียนได้เรียนรู้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจ ความอดทน และความเข้าใจผู้อื่นจากการเรียนในห้องเรียน รวมทั้งการจัดการตนเอง ส่วนด้านบุคลิกภาพ มีพัฒนาทั้งบุคลิกภาพทางร่างกายและอารมณ์ รวมทั้งทักษะสังคมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการมีเครือข่ายทางสังคมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social media)

2.2.4 กระบวนการเรียนการสอนมีหลายมิติและหลากหลายวัฒนธรรม ผู้เรียนมีโอกาสสื่อสารและแลกเปลี่ยนความรู้สึก และความคิดเห็นหรือความรู้ได้หลากหลาย

ศาสตร์สาขากับผู้เรียนหลายวัฒนธรรมและหลายชนชาติทั่วโลกได้โดยผ่านการเรียนแบบออนไลน์ โดยเฉพาะในยุคความปกติใหม่

2.2.5 การมีปฏิสัมพันธ์แบบกลุ่มเพื่อน (Peer group interaction) ผู้เรียนจะมีการพบปะกันกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนโดยตรงระหว่างเรียนรู้แบบเผชิญหน้า ปฏิสัมพันธ์นี้ต้องอาศัยทักษะชีวิต และค่านิยมทางสังคมของกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

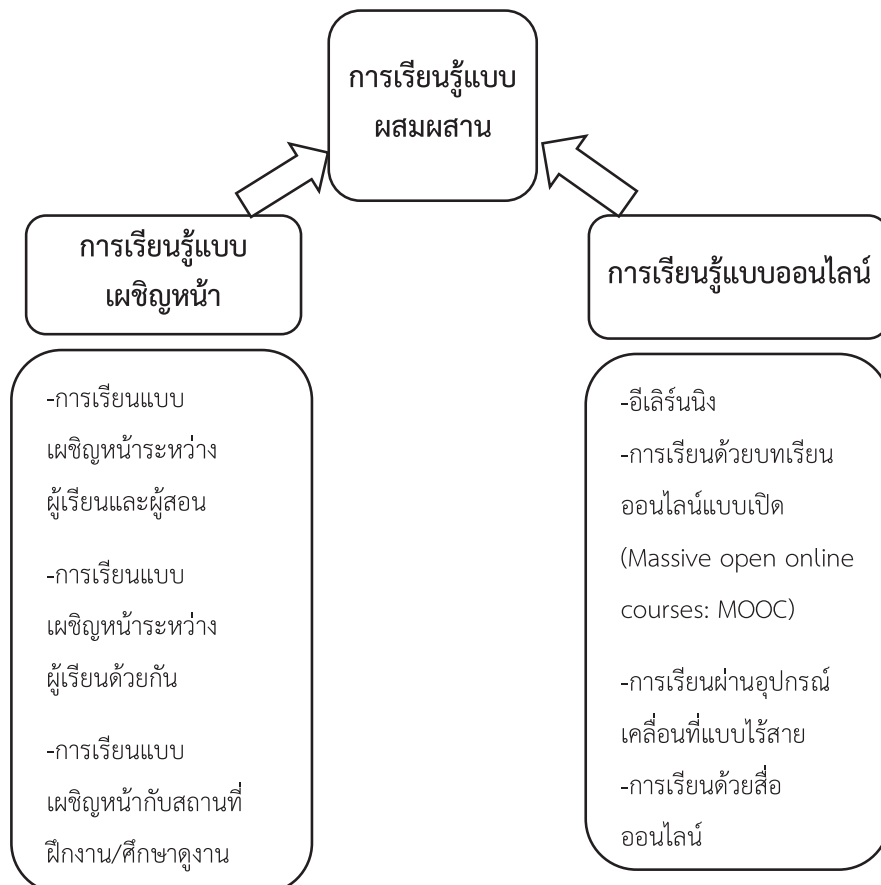
2.2.6 ผู้เรียนเปลี่ยนจากการรับข้อมูลหรือความรู้จากผู้สอนเป็นการสร้างความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น และพึ่งพาผู้สอนลดลง รวมทั้งมีส่วนร่วมออกแบบวิธีการเรียนการสอน

สำหรับลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสานดังแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

3. ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานในยุคความปกติใหม่

แนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสานมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนหลายประการ^{15,16} และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในยุคความปกติใหม่ดังนี้

3.1 มีการใช้ห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการใช้ห้องเรียนเท่าที่จำเป็นเมื่อเกิดการระบาดของเชื้อโควิด-19 หากการระบาดของโรคนี้อย่างคงดำเนินต่อไปโดยไม่สิ้นสุดก็มีแนวโน้มจะใช้ห้องเรียนปกติน้อยลง อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยคำนึงถึงผลการเรียนรู้หรือเกิดผลลัพธ์ที่ดีอย่างสมเหตุสมผลมากขึ้นเนื่องจากยังคงต้องเว้นระยะห่างทางสังคม



แผนภูมิที่ 1 ลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

3.2 มีการเตรียมผู้เรียนดีกว่าระบบเดิม ในอดีตที่ผ่านมา ผู้สอนจะเน้นการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าและมีการใช้ระบบออนไลน์บางส่วน แต่เมื่อมีวิกฤตโควิด-19 ทำให้ต้องมีการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ส่งผลให้ต้องจัดให้ผู้เรียนศึกษาความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตหรือแบบออนไลน์ทดแทนการเรียนแบบเดิมในห้องเรียนเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว การเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในระบบเครือข่ายออนไลน์ เช่น การค้นหาทางหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การศึกษาคัลปการเรียนรู้ทาง You tube การศึกษาบทเรียนออนไลน์แบบเปิด เป็นต้น

3.3 ใช้สอนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรองรับกับการเรียนรู้ในยุคปกติใหม่ได้ทันทั่วทั้งที่กับวิกฤตที่เกิดขึ้น เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสร้างสรรค์ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น การเรียนการสอนแบบออนไลน์ทดแทนห้องเรียนปกติในช่วงเชื้อโควิด-19 กำลังระบาดรุนแรง การบรรยายแบบเผชิญหน้าร่วมกับการเรียนออนไลน์จะใช้ในกรณีการระบาดของโควิดลดน้อยลง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกทักษะเหล่านี้ได้ต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว

3.4 มีวิธีการสอนหลากหลายที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคความปกติใหม่ เนื่องจากการระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดข้อจำกัดที่ทุกคนไม่สามารถมารวมกันเรียนในห้องเรียนตามปกติได้ ดังนั้นการใช้แนวความคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานจะมีทางเลือกหลายประการสำหรับการเรียนรู้ในวิถีชีวิตใหม่ทดแทนการเรียนในสถานการศึกษาปกติ เช่น เรียนจากคัลปการเรียนรู้จากระบบการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง (E-learning) ศึกษาคลิปบทเรียนผ่านสมาร์โฟน เป็นต้น

3.5 ช่วยให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวในการเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดวิกฤตโควิด-19 ทำให้ยากต่อการคาดคะเนทิศทางหรือแนวโน้มการระบาดของโรค ส่งผลให้ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมสื่อหรือเอกสารประกอบการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ และให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อหรือเอกสารบทเรียนก่อนล่วงหน้า แล้วนำไปวางแผนการเรียนด้วยตนเองได้ การเรียนรู้แบบนี้แตกต่างจากการเรียนรู้แบบเดิมที่ผู้เรียน

ต้องเข้าเรียนตามตารางเรียนและเรียนรู้บทเรียนโดยเน้นผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการสอนโดยตรง

3.6 ช่วยให้เกิดการสร้างสรรครการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนมากขึ้น การระบาดของเชื้อโควิด-19 ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนหลายมิติ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนที่ยังต้องเน้นการเว้นระยะห่างทางสังคมต่อไปอีกนานจนกว่าจะมีวิธีการกำจัดเชื้อโควิด-19 ได้ ทำให้ต้องอาศัยหรือสร้างสรรค์สื่อหรือแหล่งทรัพยากรออนไลน์ (online resources) ใหม่ ๆ ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและศึกษาค้นคว้าจำนวนมากขึ้นเพื่อทดแทนการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า

3.7 ลดใช้กระดาษน้อยลง ทำให้ลดต้นทุนการเรียนรู้ลง เนื่องจากการเรียนรู้แบบออนไลน์เพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคทำให้เกิดปรากฏการณ์การเรียนรู้อย่างไม่ใช้กระดาษ (paperless) มากขึ้น รวมทั้งประหยัดงบประมาณทั้งของผู้เรียนและสถานการศึกษา

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีข้อดีหลายประการมากกว่าการเรียนการสอนแบบเดิม โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบออนไลน์มาผสมผสานกับการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า เพื่อรองรับกับสถานการณ์การเรียนการสอนที่ต้องลดการเผชิญหน้าระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและหลีกเลี่ยงการแพร่กระจายเชื้อโควิด-19 ในวงกว้าง เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลทั้งที่เป็นนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพก็สามารถนำแนวคิดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนาศมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยวิธีการใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และได้ผลการเรียนรู้ที่ดีใกล้เคียงกับการเรียนการสอนดั้งเดิมและเพิ่มทักษะบางประการมากขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนและการสื่อสาร เป็นต้น

การประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล

ในยุคความปกติใหม่ที่ยังจำเป็นต้องการเว้นระยะทางสังคม ทำให้การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลซึ่งมี

ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติต้องนำแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของสถานการณ์ทางสังคมและการไม่สามารถเผชิญหน้ากันเหมือนที่เคยปฏิบัติมา การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ภาคทฤษฎี การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อสอนเนื้อหาความรู้ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ โดยการกำหนดการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ว่าจะเป็นส่วนเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงนโยบายการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ของแต่ละประเทศซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามความรุนแรงของการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 สำหรับประเทศไทย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ได้ประกาศมาตรการผ่อนผันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ฉบับที่ 6 ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา โดยให้เปิดการเรียนการสอนได้ จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ ใช้มาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม และให้ปฏิบัติจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้สถาบันการศึกษาพยาบาลและสถานบริการสุขภาพต้องดำเนินการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์โดยยังคงเว้นระยะห่างทางสังคม และหลีกเลี่ยงกิจกรรมการเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนมาก¹⁸ เช่น การบรรยายแบบเผชิญหน้าเฉพาะกรณีเนื้อหาสาระมีความซับซ้อนโดยการเว้นระยะห่างทางสังคมและใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล การอภิปรายกรณีศึกษาแบบออนไลน์ผ่าน google meeting หรือ Zoom การให้คำปรึกษาผ่านแอปพลิเคชันไลน์ การเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์แบบเปิด หรือ MOOC เป็นต้น

2. ภาคปฏิบัติ มีการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติหลายแบบควบคู่กับการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคลตามมาตรการของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมที่ยังคงเน้นการเว้นระยะห่างทางสังคม และไม่ให้มีการรวมกลุ่มใหญ่ และมาตรการของสถานการศึกษาหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน โดยนักศึกษามีทั้งการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง การฝึกปฏิบัติและสาธิตย้อนกลับในห้องปฏิบัติการพยาบาล การฝึกปฏิบัติบนคลินิกในสถานบริการสุขภาพ การฝึกปฏิบัติ

ในชุมชน ส่วนพยาบาลวิชาชีพก็จำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์เช่นกัน เช่น การฝึกปฏิบัติทักษะจำเป็นเกี่ยวกับงานเป็นกลุ่ม เล็กกลุ่ม การฝึกทักษะการอ่านคลื่นไฟฟ้าหัวใจด้วยการเรียนรู้แบบอีเลิร์นนิ่งหรือผ่านโมบายแอปพลิเคชัน การใช้สื่อออนไลน์ ทดแทนการเดินทางไปศึกษาดูงานแหล่งที่เสี่ยง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนแบบผสมผสานของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันบางประการ มีความคล้ายคลึงกันในแง่แนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานทั้งด้านการเรียนและการสอนทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ แต่มีความแตกต่างตรงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้และเนื้อหาสาระการสอนตามระดับสมรรถนะของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ เช่น วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลเน้นเนื้อหาสาระพื้นฐานและฝึกปฏิบัติการพยาบาลเพื่อเตรียมเป็นพยาบาลวิชาชีพ แต่ วัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ของพยาบาลวิชาชีพมุ่งเน้นความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานที่รับผิดชอบมากกว่า สรุปได้ว่าการใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานซึ่งมีการบูรณาการวิธีการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีและการปฏิบัติสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทางการพยาบาลตามความเหมาะสมของแต่ละบริบทและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กรณีศึกษาของการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสาน

กรณีศึกษาของการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล ในยุคความปกติใหม่นี้ ผู้เขียนบทความขอยกตัวอย่างการใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เคยใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 ถึงปีการศึกษา 2563 ในชุดวิชาหนึ่งของหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทางการพยาบาล ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช คือ ชุดวิชา 51715 การจัดการองค์การ ทรัพยากรมนุษย์ และคุณภาพการพยาบาล ซึ่งเป็นชุดวิชานี้มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทั้งสองปีการศึกษาโดยภาพรวมคล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันตรง

ที่ปีการศึกษา 2563 มีการใช้การเรียนรู้แบบออนไลน์มากขึ้น เนื่องจากวิกฤติโควิด-19 และได้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามที่คาดหวัง มีรายละเอียดดังนี้

1. คำอธิบายชุดวิชา คือ องค์การสุขภาพและองค์การพยาบาล แนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารจัดการและการจัดการคุณภาพการพยาบาล การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในองค์การพยาบาล การวางแผน การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมพัฒนา การบริหารค่าตอบแทน การธำรงรักษา และการประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาทีมงาน เครือข่ายทางการพยาบาล รวมทั้งฝึกปฏิบัติการจัดการองค์การพยาบาล การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการคุณภาพการพยาบาล และการฝึกภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม มีทักษะการติดต่อสื่อสาร และการทำงานเป็นทีมร่วมกับทีมสุขภาพและเครือข่าย ภายใต้บทบาทของผู้บริหารการพยาบาลแต่ละระดับ โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ และนำเสนอผลงานที่มอบหมาย

2. การจัดการเรียนการสอน มี 2 ส่วน แบ่งเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ภาคทฤษฎี เนื้อหาการศึกษาแบ่งเป็น 15 หน่วยหรือบท โดยให้นักศึกษาเรียนรู้จาก 1) การศึกษาดูงานตนเองจากประมวลสาระหรือตำราประกอบการเรียน แนวการศึกษา และแผนกิจกรรมการศึกษาที่กำหนด 2) การมีส่วนร่วมกิจกรรมบนอีเลิร์นนิ่ง 3) การศึกษาจากสื่อและกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ โดยการสัมมนาเข้มและการสัมมนาเสริมแบบออนไลน์ การสัมมนาเข้มเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องการเพิ่มเติมประสบการณ์หรือฝึกทักษะบางอย่างเป็นการเฉพาะเพิ่มเติม เช่น ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะการจัดการความขัดแย้ง เป็นต้น ส่วนการสัมมนาเสริมเป็นกิจกรรม

การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการอภิปรายเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาสาระรายละเอียด และนำเสนอผลงานที่ได้ รับมอบหมายในชุดวิชา¹⁹ ปีการศึกษา 2562 จัดการเรียนภาคทฤษฎีโดยให้นักศึกษาเรียนรู้จาก 2 วิธีแรกเหมือนปีการศึกษา 2563 แต่มีการสัมมนาเข้มและการสัมมนาเสริมแบบเผชิญหน้าเท่านั้น

2.2 ภาคปฏิบัติ ทั้งปีการศึกษา 2562 และ 2563 มีการฝึกปฏิบัติแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การฝึกปฏิบัติและนำเสนอบนอีเลิร์นนิ่งโดยใช้โปรแกรม มูเดิ้ล ซึ่งเป็นโปรแกรมจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ประเภทฟรีแวร์ที่ได้รับการยอมรับกันทั่วโลก มี 2 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบจัดการเนื้อหา (Course Management System: CMS) สำหรับผู้สอนในการจัดการเนื้อหา สื่อการสอนเป็นคลิปวิดีโอหรือเอกสารที่ให้นักศึกษาเพิ่มเติม แผนกิจกรรม คู่มือการฝึกปฏิบัติ แนวการศึกษา และ 2) ระบบจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) เช่น ปฐมนิเทศ ประกาศข่าวสารหรือการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับรายงานของเพื่อน ส่งรายงานโครงการที่มอบหมาย ประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น²⁰ และ 2) การฝึกปฏิบัติและนำเสนอผ่านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารชื่อ Microsoft team ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกออกแบบเพื่อการสื่อสารในการทำงานต่าง ๆ เช่น นัดหมายและการประชุมร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน สอนและฝึกปฏิบัติแบบเรียลไทม์ (real time) เสนอรายงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น เหมาะสำหรับการเรียนการสอนและการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในยุคความปกติใหม่²¹ กิจกรรมการเรียนการสอนดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานของชุดวิชา 51715

ภาคทฤษฎี/ ปฏิบัติ	กิจกรรมการเรียนการสอน	การจัดการเรียนการสอน	เผชิญหน้า/ ออนไลน์
ทฤษฎี	การปฐมนิเทศชุดวิชา	ผู้สอนทำคลิปวิดีโอที่ตนเองให้ผู้ เรียนศึกษาด้วยตนเอง	ออนไลน์
ทฤษฎี	การศึกษาเนื้อหาสาระต่างๆ ด้วยตนเอง ทั้งที่เป็นแผน กิจกรรม ประมวลสาระชุดวิชา คู่มือการฝึกปฏิบัติ แนวการ ศึกษา และเอกสารเพิ่มเติมตามที่กำหนดในแผนกิจกรรม	ผู้สอนมอบหมายผู้เรียนศึกษา เนื้อหาสาระบนยูทูปด้วยตนเอง	ออนไลน์
ทฤษฎี	การสัมมนาเข้ม 1. ศึกษาคลิปวิดีโอที่บรรยายพิเศษจากวิทยากรภายนอก 2. ศึกษา 2 คลิป คือ 1) การสื่อสาร การบริหารความขัดแย้ง และการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม 2) กรณีตัวอย่าง และ ฝึกปฏิบัติ 3. ดูคลิปวิดีโอที่บรรยายพิเศษและทำแบบฝึกหัดการวิเคราะห์ การจัดการองค์การ ทรัพยากรมนุษย์ และคุณภาพการ พยาบาล แล้วนำเสนอคำตอบและอภิปราย	ผู้สอนผลิตคลิปวิดีโอที่บรรยาย พิเศษจากวิทยากรภายนอก คลิป วิดีโอที่บรรยายและกรณีตัวอย่างต่างๆ และดำเนินการจัดการเรียนการสอน ผ่าน Microsoft teams ตาม กำหนดการในแผนกิจกรรม	ออนไลน์ผ่าน ยูทูปและ Microsoft teams
ปฏิบัติ	การฝึกปฏิบัติและนำเสนอบนอีเลิร์นนิ่ง 1 การวิเคราะห์ปัญหาการจัดการองค์การพยาบาลและทรัพยากร มนุษย์ทางการพยาบาลของหน่วยงานที่ศึกษา ทำเป็นคลิปวิดีโอ ที่ตนเองบันทึก พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสนอแนะการนำ เสนอคลิปวิดีโอที่ตนเองทำ	- ฝึกปฏิบัติแบบเผชิญหน้ากับ อาจารย์พิเศษภาคปฏิบัติที่แต่ง ตั้งตามคุณสมบัติที่กำหนด - ให้ผู้เรียนทำเป็นคลิปวิดีโอที่ตนเอง นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งรับข้อเสนอแนะรายงาน จากเพื่อนบนยูทูป	ฝึกวิเคราะห์ปัญหา แบบเผชิญหน้า และ นำเสนอแบบ ออนไลน์บนยูทูป
ปฏิบัติ	การฝึกภาคปฏิบัติและนำเสนอบนอีเลิร์นนิ่ง 2 การวิเคราะห์ปัญหาการจัดการคุณภาพการพยาบาลและภาวะ ผู้นำของหน่วยงานที่ศึกษา	เหมือนฝึกภาคปฏิบัติและนำเสนอ บนอีเลิร์นนิ่ง 1	เหมือนฝึกภาค ปฏิบัติและนำเสนอ บนอีเลิร์นนิ่ง 1
ปฏิบัติ	การฝึกปฏิบัติในหน่วยงานของนักศึกษา 1 การแก้ไขปัญหาการจัดการองค์การพยาบาลและทรัพยากร มนุษย์ทางการพยาบาล	ให้ผู้เรียนทำเล่มรายงานและส่งผู้ สอนทางไปรษณีย์	ฝึกปฏิบัติแบบ เผชิญหน้า
ปฏิบัติ	การฝึกปฏิบัติในหน่วยงานของนักศึกษา 2 การจัดทำโครงการการจัดการคุณภาพการพยาบาลและการใช้ ภาวะผู้นำที่มีจริยธรรม ทักษะการติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็น ทีม และเครือข่าย	ทำเล่มรายงานและนำเสนอผ่าน Microsoft team ในวันสัมมนาเสริม	ฝึกปฏิบัติแบบเผชิญ หน้า และนำเสนอ แบบออนไลน์ผ่าน Microsoft teams
7	การประเมินผลชุดวิชา	ผ่าน google form บนยูทูป	ออนไลน์ผ่าน ยูทูป

การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนปีการศึกษา 2563 อยู่ในระดับมากและมากที่สุดทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลการเรียนรู้ของนักศึกษา 2) การได้รับการเตรียมตัวการใช้ Microsoft team ก่อนวันสัมมนาเข้ม 3) การสัมมนาเข้ม 4) การฝึกปฏิบัติและนำเสนอบนอีเลิร์นนิ่ง 5) การฝึกปฏิบัติในหน่วยงานของนักศึกษา 6) การนิเทศของอาจารย์พิเศษ ภาคปฏิบัติ การสอนของอาจารย์ในวันสัมมนาเสริม 7) วิธีการเรียนการสอนและสื่อการศึกษา และ 8) การประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

สรุป

ในยุคความปกติใหม่ที่มีวิกฤติโควิด-19 ทำให้ประชาชนในหลายประเทศที่ได้รับผลกระทบต้องยึดปฏิบัติต่อกันโดยการเว้นระยะห่างทางสังคม และประชาชนต้องปรับเปลี่ยนการรับรู้ วิธีคิด พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตสู่วิถีชีวิต

ใหม่ในทุก ๆ มิติ รวมทั้งมิติการศึกษา แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการเรียนรู้ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งในยุคนี้ การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลสำหรับนักศึกษาพยาบาลและการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพก็เช่นกันที่ต้องประยุกต์ใช้แนวคิดนี้เพื่อให้การเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบออนไลน์มากขึ้น และงดหรือลดการเรียนแบบเผชิญหน้าตามความรุนแรงของการระบาดของเชื้อโควิด-19 อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีผู้สอนและผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนแบบออนไลน์ และการเรียนการสอนที่ยึดหยุ่นตามสถานการณ์ของการระบาดของเชื้อโควิด-19

References

1. World Health Organization in Thailand. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) WHO Thailand Situation Report – 22 March 2020. [Internet]. [cited 2020 March 22]. Available from: https://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/2020-03-22-tha-sitrep-29-covid19-final.pdf?sfvrsn=aba4d51e_0
2. South East Asia Center. Technique of blending learning as needed. [cited 2019 May 14]. Available from: <https://www.seasiacenter.com/insights/blended-learning/> (in Thai)
3. World Health Organization. Clinical management of COVID-19. [Internet]. [cited 2020 May 27]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/clinical-management-of-covid-19>
4. Thai PBS News. Term of new normal by Royal Thai Council. [Internet]. [cited 2020 August 24]. Available from: <https://news.thaipbs.or.th/content/292126>
5. Wasri P. Covid-19 Protecting world war into new direction. [Internet]. [cited 2020 August 24]. Available from: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/879432>
6. Munprasert, S. Impact of COVID-19 on Thai Economy. [Internet]. [cited 2020 August 14]. Available from: <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/economic-covid-impact.html> (In Thai).
7. Thairath Online. New normal new phenomena may occur from COVID-19. [Internet]. [cited 2020 April 5]. Available from: <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/1810991> (In Thai).

8. Sarakettrin A, Rongmuang D, Chantira R. Nursing education in the 21st century: competencies and roles of nursing instructors. *Journal of the Royal Thai Army Nurses* 2019;20(1):12-20. (in Thai).
9. Pantaewan P. Development of Students in the 21st Century with Active Learning in Nursing Profession. *Journal of The Royal Thai Army Nurses* 2016;17(3):17-24. (in Thai).
10. Turner K, Petchkong J. 21st Century skills: essential issues for nursing education management nursing. *Journal of the Ministry of Public Health* 2016;26(1):1-15. (in Thai).
11. The Higher Education Commission. Guidelines for promoting the quality of teaching and learning management of instructors in higher education institutions. Bangkok: Pappim; 2018. (in Thai).
12. Announcement of the Ministry of Education. Thai qualifications framework for higher education in nursing science. [Internet]. [cited 2017 August 28]. Available from: [https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/4_Standard%202560\(2\).pdf](https://www.tnmc.or.th/images/userfiles/files/4_Standard%202560(2).pdf) (in Thai).
13. Canadian Association of School of Nursing. Nursing education during the COVID-19 pandemic. [Internet]. [cited 2020 March 9]. Available from: <https://www.casn.ca/wp-content/uploads/2020/03/COVID-19-POSITION-STATEMENT.pdf>
14. UNESCO. COVID-19 and higher education: Today and tomorrow Impact analysis, policy responses and recommendations. [Internet]. [cited 2020 April 9]. Available from: <http://www.iesalc.unesco.org/en/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19-EN-090420-2.pdf>
15. Lalima, Dangwal, KL. Blended learning: an Innovative approach. *Universal Journal of Educational Research* 2017;5(1):129-36.
16. Itslearning Inc. Blended learning & learning platforms. [Internet]. [cited 2020 August 29]. Available from: http://info.itslearning.net/rs/itslearning/images/Blended_Learning.pdf
17. Hrastinski, S. What Do We Mean by Blended Learning? *Technology Trends* 2019;63:564-9.
18. Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. Announcement Edition 6 [Internet]. [cited 2020 September 1]. Available from: <https://www.mhesi.go.th/home/index.php/pr/news/1673-19-21> (in Thai).
19. Information System of Graduate Studies of Sukhothai Thammathirat Open University. Characteristics of teaching and learning of graduate studies in distance study system. [Internet]. [cited 2020 September 1]. Available from: https://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/news/distanceed.asp (in Thai).
20. Computer Center of Bansomdejchaopraya Rajabhat University E-learning by moodle 3.2 manual for teacher. [Internet]. [cited 2020 September 1]. Available from: http://mattayom-elearning.bsu.ac.th/pluginfile.php/80/mod_label/intro/manual%20teacher%20moodle%202017%20all.pdf
21. Computer Service Center and Supreme Distribution (Thailand) Co., Ltd. Microsoft teams. [Internet]. [cited 2020 September 1]. Available from: <https://csc.kmitl.ac.th/cscweb-1/wp-content/uploads/2018/11/Teams-Guide2019.pdf> (in Thai).